

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Theologia Moralis Universa

Ad Mentem Præcipuorum Theologorum & Canonistarum, per Casus
practicos exposita, nunc quartò ab ipso Authore revisa ... & in 4. Tomulos
sic divisa, ut pro libitu in duas aut 4. Partes commodè compingi possit

Per XXXVI. Casus Exhibens Materiam de Conscientiâ, Legibus, Peccatis,
Fide, Spe, Charitate, Jure & Justitiâ

Jansen, Leonard

Coloniæ Agrippinæ, 1752

VD18 13475452-001

Casus XXXV. De Bello & Duello.

urn:nbn:de:hbz:466:1-39804

medium aptum recuperandi honoris, ut supra ostensum est; Ad 2. Lex illa judicialis agit de foro externo, in quo occidens furem diurnum præsumitur excessisse moderamen inculpatæ tutelæ, eò quòd fur diurnus clamando, vel aliter facile abigi, aut saltem dignosci, & apud Judicem accutari possit; secus, & ipse licitè occidi poterit. Ad 3. cit. C. loquitur de iis, qui excesserant moderamen. Ad 4. N. C. occidere testem vel judicem est contra bonum commune; eò quòd homines meritò deterrentur à ferenda sententia, & testimonio etiam justo, quod non tenet de occisione furis privati; Ad 5. Ordo charitatis tunc ad summum exigit vitam proximi præponi, si proximus sit in gravi vel extremâ necessitate, in quali non est iniquus inuasor; Resolutio Casûs satis constat ex præmissis, ea repetere superfluum duco.

C A S U S XXXV.

De Bello & Duello.

PYRTHUS Princeps interrogat ex Consiliariis
1. Qualiter liceat bellum off- & defensivum?
2. Quid si causa bellandi sit dubia, vel solum probabilis? aut adsit odium, vana gloria? 3. An in belli socios vocari possint infideles. 4. An quis militare possit in bello injusto, vel sub Principe Acatolico. 5. Quid in dubio. 6. An fides & pacta servanda hostibus infidelibus vel hæreticis, num in his Papa dispensare possit. 7. An liceat duellum ad propulsandam notam infamie. 8. An ad determinandam litem. 9. Ad finiendum bellum. 10. An saltem liceat in loco condicto comparere ex gravi me-

tu vel cum scitur pugnam esse impediendam, 11. Quas poenas incurrant Principes duella permittentes, duellantes, cooperantes, spectantes, Clerici 12. Quid de privatione sepultura, 13. An haec poena incurrantur ipso facto, & ab iis absolvi possint regulares. 14. Quibus casibus ista poena non incurrantur. Pro resolut.

QUÆR. I. Quid & quotuplex sit bellum.

1. & an aliquando sit licitum? R. I. Bellum est pugna multitudinis contra multitudinem extraneam; differt a seditione, quæ est concitatio civium ad pugnam; à rixa, quæ est pugna paucorum; à duello, quæ est pugna singularis ex condicto. Est autem bellum duplex, defensivum unum, offensivum alterum; defensivum est quando vis iniqua repellitur, & hoc cuius privatâ authoritate licitum est, defensio enim est juris naturalis, cum hâc tamen disparitate, quod privatus non possit plus facere, quam præcipue opus est ad propulsandam vim iniquam; potestas autem publica potest ultra procedere, scilicet in vindictam illatæ injuriæ ad bellum offensivum, id est tale, quo vis infertur.

- R. II. Utrumque bellum tam off- quam defensivum aliquando licitum esse, est de fide contra Manichæos & Anabaptistas, quos secuti sunt Cornelius Agrippa & Erasmus interdicens bella Christianis maximè contra Christianos propter illud Matt. 26. *Omnes qui acceperint gladium gladio peribunt*, sed textus loquitur de privata vindicta, non de bello; constatq; ex innumeris Sacræ Scripturæ locis, Dei jussu, consilio, & auxilio bella gesta fuisse. Et quamvis Alexander III. c. 1. *De Treuga & Pace* graviter prohibuerit bellum tempore Adventus & quadragesimæ

tamen prohibitio illa non est usu recepta, vel jam est consuetudine abolita; Imò etiam die festo licitum esse pugnare, si postulat necessitas vel notabilis utilitas, docet *Dicast.* & alii apud *La Croix* hic, maximè cum videatur esse opus non servile.

§. III. Ut bellum *offensivum* justum & absolutè licitum sit, (*defensivum* per se loquendo de jure naturæ semper licitum est) requiruntur sequentes conditiones: 1. Ut geratur à Principe vel Magistratu Superiorem non agnoscente *S. Th. 2. 2. q. 40. a. 1.* Ratio est, quod Superiorem non habens, ipsemet de injuriâ illatâ cognoscere, judicare & justo modo vindicare possit; qui autem Superiorem habet, potest & debet eum implorare.

2dò, Requiritur ut fiat ex justa causa, quales sunt; subditorum rebellio, justii tributii negatio, gravis ignominia principi aut ejus legatis illata, violatio fœderis, jus aut civitas usurpata, Principis injustè impetiti defensio; auxilium Regis hostibus concessum &c. non tamen sufficit ad bellum justum, gloriæ acquirendæ aut regni dilatandi cupiditas; *Nam inferre bella finitimis . . . & populos sibi non molestos sola regni cupiditate contere-re & subdere, quid aliud, quàm grande latrocinium nominandum est inquit S. Aug. Lib. 4. de civ Dei. c. 6.* Igitur à Rege & Consiliariis ejus causa belli diligentissimè pro & contra discutienda est; ubi autem omnibus pensatis res manet dubia, melior erit conditio possidentis; ita ut aggrediens possessorem, tot committat peccata, quot homines bello cæduntur, aut damnificantur, cum obligatione omnia resarciendi.

3tiò. Ut non fiat ex odio, vanâ gloriâ, aut privatâ vindictâ, sed amore boni communis; defectu tamen hujus conditionis, dummodo aliunde

unde

unde adfit iusta bellandi causa, non erit obligatus restitutionis.

3. Sed quid si Princeps Catholicus in belli socium vocaret vel etiam iuvaret infideles? R. Id ex natura sua non esse malum, præsertim si bellum geratur contra alios infideles, ordinariè tamen non licet Principi Christiano uti auxilio infidelium contra Christianos ob gravissima scandala & maius inde oriri solita, eò quòd nec fœdera servant, nec personis, locis aut Reliquiis Sacris honorem deferant, omnia profanent, infantes ad seducendum abripiant, *Sylvius Rodrig. Regin. L. 2. n. 100.* Ex dictis.

4. Inferes seqq. 1. In bello evidenter injusto nemo militare potest, ut per se patet, quare gravissimè peccant, qui in bello religionis assistunt Principi A catholicico, vel infideli; ejusmodi enim bellum cum tendat in destructionem Ecclesiæ, & propagationem infidelitatis, justum esse non potest; si Princeps A catholicico contra Catholicum gerat bellum justum, per se loquendo non est illicitum auxilium ferre, arma aliaque necessaria administrare, aut etiam sub illo militare, dummodo absit periculum perversionis, scandali, & sacrilegii.

5. 2. Si dubium sit de justitia belli, subditi & milites antecedenter inscripti possunt & tenentur Principi bellum imperanti obedire, *Gloss. in C. quid culpatis 23. q. 1.* quia possessio est pro auctoritate Superioris, idque exigit bonum commune. Aliud est de extraneis, qui non videntur militiam amplecti posse, nisi sit gravis & fundata præsumptio pro ejus justitiâ; cum enim Principi non sint subjecti, sponte, & sine causâ exponerent se periculo gravissimæ injuriæ inferendæ; si pro

utrâque parte sint motiva gravia, posset quis pro parte, pro qua volet, militare *Dian. p. 4. T. 4. R. 32.* Vid. *Grotium L. 2, C. 1.* Modò habeat justam causam, militiam sub alterutra parte amplectendi; aliàs debet abstinere, cùm enim non constet moraliter certò de justitia belli, sine causa suam & aliorum vitam exponit periculo,

3. Fides & pacta hostibus etiam infidelibus vel hæreticis servanda sunt, etsi forsitan bello injustosint extorta; nam id exigit securitas Societatis humanæ, ne pacta temerè rupta graviores post se turbationes trahant, neque in his Papa dispensare potest, nisi cedant in grave præjudicium religionis, vel fidei Catholicæ.

QUÆR. II. Quid circa duellum?

1. Seqq. 1. Duellum græcè monomachia 7, est duorum vel etiam plurium certamen, uno indicente, altero acceptante; est peccatum gravissimum & duplex homicidium, dum vitam proximi injustè aggreditur, & suam periculo exponit.

2. Non est licitum ex odio vel vindictâ, ut per se clarum est, neque ad ostentationem virium, aut ad propulsandam notam ignaviæ, ut patet ex propos. 2, ab Alex. VIII. damnatâ: *Vir equestris ad duellum provocatus, potest illud acceptare, ne timiditatis notam apud alios incurrat.* Ratio est: quòd illa nota consistat in mera apprehensione imprudentium, & evitari possit, si provocatus dicat; ego tuâ conditione opus non habeo, hoc gladio paratus sum omni loco, & tempore contra quemvis aggressorem me defendere: aliud est de fugâ in actuali aggressione, quæ homini nobili vel militari ex natura rei omnium hominum judicio ignominiosa ducitur; duellum autem recusans non censetur fugere, sed legem Dei & naturæ observare.

3. Ne-

8. 3. Neque licet autoritate iudicis ad indagandam veritatem vel iustitiam Causæ, ad terminandam litem vel purgandam suspicionem criminis quia est medium fallax & superstitiosum ad illum finem; frequenter enim contingit innocentes succumbere, & hoc modo exspectare à Deo ostensionem veritatis vel innocentiae, est formalis Detentatio; C. 1. & 2. de purgat. vulgari. S. Thom. 9. 95. a. 8. Laym. Metzg. Dicast. n. 213.
9. 4. Probabilius licet offerre & acceptare dolum, si id necessarium sit ad infringendas hostium vires vel animos, vel ad finem belli victoriamque facilius consequendum. Exemplum habetur *1. Reg. 17.* de David & Goliath: similiter, si Judex duos ad mortem condemnatos jubeat congregari, quia tunc alter alterius Minister iustitiae constituitur; etsi Judex peccet, si id faciat ad gloriam suam, & spectantium oblectationem.
10. 5. Si inimicus dicat: auferam rem tuam, vel occidam te, nisi cras in isto loco mecum congregiaris; non licet congregari, potes tamen te defendere etiam occidendò, si impetaris: & quamvis *Less. Laym. Sporer* non improbabiler excusent virum nobilem in aula, vel militarem in castris, qui provocatus se sistit meræ defensionis gratiâ, ne alioqui ob suspicionem ignaviae dignitate, officio vel favore Principis vel Ducis privetur, eò quòd per provocationem fit actualis aggressio non tantum honoris, sed & officii ac dignitatis, quæ inter temporalia magni momenti reputantur; Verius tamen est, id non licere, etsi permissum sit dicere: *Hoc ense me defendam ubicunque me aggressus fueris, exire autem ad locum condictum non est hominis Christiani.* Dicitur: exire ad locum condictum est actio indifferens

ergo licita erit saltem ex tam gravi causa. *Re. N. Ass.* exire ad locum condictum in his circumstantiis, non est actio indifferens; sed realis duelli acceptatio.

6. Alii excusant eos, qui provocant vel acceptant duellum, quando certi sunt non secutura pugnam, vel impediendam absque periculo gravis incommodi, sed id plerumque est scandalosum & in praxi periculosum.

QUÆR. III. Quid circa pœnas duellantium?

Re. Seqq. 1. Trid. Sess. 25. C. 29. de reform. excommunicat Imperatores, Reges, Principes &c. qui in suis territoriis concedunt locum ad exercendam monomachiam, & eosdem locis vel castris, in quibus duella permittuntur, privata ab Ecclesia obtinuerint, & si feuda fuerint, statim redeunt ad Dominum.

2do. Eandem excommunicationem, perpetuamque infamiam incurrunt, & ut homicidæ puniri jubentur duellantes, & eorum patroni.

3. Hæc excommunicatio extenditur ad omnes, consilium, operam, vel favorem præstantes, litteras provocatorias scribentes, scienter deferentes, arma ministrantes, etiam non secuta pugna, ut in terminis habet Bulla Clem. VIII. Item ad spectatores, qui palam, & studiosè accedunt, quia tales suâ præsentia censentur eos animare; secus, si ex occulto vel obiter & in transitu aspiciant, aut si ex composito quidem accesserint, sed pugna in effectu non sit secuta; tunc enim reverà non fuerunt spectatores.

4. Clerici duellantes præter excommunicationem, incurrunt privationem omnium beneficiorum,

A a

orum,

R. D. Jansen Theol. Moral. Tom. I.

orum, & inhabilitatem ad ea imposterum obtinenda; potest tamen in his, nisi homicidium, vel mutilatio secuta fuerit, Episcopus dispensare. *Pyrrh. L. 5. T. 14. n. 5.*

12. 5. Privantur sepulturâ Ecclesiasticâ, qui in ipso conflictu decedunt; si duellans moriatur in alio loco, vel post intervallum temporis dato signo pœnitentiæ, non est privandus sepulturâ quia talis non censetur mortuus in ipso conflictu, & pœnalia utpote odiosa strictè sunt interpretanda; si duellum sit notorium, ipso facto incurritur privatio sepulturæ; si non sit notorium, requiritur sententia declaratoria; ideòque tunc res ad Episcopum vel ejus Vicarium deferenda est, etiam si dederit signa pœnitentiæ, ut habet Agenda Colonienſis edita anno 1720. pag. 156. si Ordinarius longè absit, debet mortuus sepeliri; et si Episcopus crimine ex post publicato possit corpus facere exhumari.

13. 6. Quamvis excommunicatio, suspensio, interdictum, & ex praxi Ecclesiæ etiam privatio sepulturæ incurrantur ipso facto, infamia tamen, privatio beneficiorum, & amissio bonorum, cum privent jure acquisito, requirunt sententiam declaratoriam.

7. Dictam excommunicationem Greg. XIII. & Clem. VIII. extendunt ad duella etiam privata, eamque reservârunt soli Papæ, *Laym.* tamen *loc. c. 5. n. 4.* dicit, has constitutiones in Germania & partibus septentrionalibus in tanto rigore non esse receptas; saltem probabilius est cum *Bonac. Comit. L. 6. mor. 9. 17. Regin. to. 2. L. 21. n. 83. Filiut. Pyrh. n. 3. Tamb. de Confess. L. 3. c. 7. n. 15. Sporer n. 112.* Episcopos & mendicantes ac cum iis participantes exceptis Italis extra urbem (hi enim

enim specialiter excipiuntur apud *Maran. in summa Bullarii V. Casus reservatus fol. 119.*) ab hac excommunicatione, si crimen occultum sit, absolvere posse, sicut possunt ab aliis Casibus Papæ extra Bullam Cœnæ reservatis, ut dicam *Cas. 116. q. 3.* in irregularitate autem secuto homicidio etiam occulto solus Papa dispensare potest.

QUÆR. IV. An semper prædictæ pœnæ incurrantur?

R. Quamvis omne duellum autoritate privatâ sit illicitum, pœna tamen, quia est strictæ interpretationis, sæpe non incurritur, ut 14.

1. Si conflictus fiat armis ineptis ad graviter vulnerandum v. g. pugnis, levi baculo, quia non est certamen grave.

2. Si locus vel tempus non designetur, requiritur enim designatio loci & temporis copulativè, *Dian p. 3. t. 13. resol. 59.* aut si tantum designetur locus vel tempus in genere v. g. tecum pugnabo, quamprimum mihi extra urbem occurreris.

3. Si subitâ irâ gladios extrahant, aut durante eodem calore iracundiæ in alium locum pergant tutius pugnaturi, quia non est propriè duellum, sed continuatio prioris rixæ.

4. Consulens non incurrit, si consilium revocavit, quantum potuit, licet secutum sit duellum; *Diana & alii*: si verò consilium non revocavit, incurrit, duello etiam non secuto, quia consilium ratione sui, & non tantum ratione effectus prohibetur. Si dicas: eo ipso, quo duellum consulo, pecco, & pœnas incurro, quia consilium ratione sui prohibetur, & pœna incurritur effectu non secuto, ergo revocatio consilii non potest tollere pœnam, quam jam incurri. R. Eo ipso quo duellum consulo, pœnas incurro absolute

N. sub conditione si ante effectum non revocem consilium quantum possum *Conc.* jura statuunt pœnam excommunicationis in consulentem non absolutè & simpliciter, sed sub conditione non revocati consilii.

5. Superior non tantùm mandans, sed & permittens, aut pro condigno non puniens incurrit excommunicationem, quia non adhibet media necessaria ad extirpandum nocentissimum reipublicæ crimen.

6. Ministrans arma amico, qui absque eo æquè citò & audacter erat pugnaturus aliis armis, tantùm ut cum minori periculo pugnet, per loquendo neque peccat, neque pœnam incurrit, quia non facit, ut amicus duellet; sed ut duellet cum minori periculo, in quo nihil est mali, dummodo non dentur arma contra pactum duellantium inæqualia; *La Croix L. 3. p. 1. n. 854.* intellige, si duellum impedire non possit, alias enim ad hoc obligabitur ex charitate.

C A S U S XXXVI.

De injuriis in bonis famæ & honoris.

Querulosa in honore & fama plures læsit irridendo, subsannando. 1. De personis cognitis & incognitis temerè suspicando, judicando. 2. 3. 4. falsa crimina ad tuendum honorem proprium impetendo, occulta Superioribus vel etiam aliis consiliis & solatii causâ aperiendo. 5. Crimina eorum aliis exprobrando. 6. Propria manifestando. 7. Bona malè interpretando. remissè laudando. 8. Mendaces, fures, superbos, spurios, meribibulos &c.